Autor: Slavomir Kalma, Zverejnené: 01.03.2021, Aktualizované: 09.03.2021

PÔSTNE KATECHÉZY

Drahí bratia a sestry.

Začali sme opäť prežívať pôstne obdobie a možno práve teraz, počas pandémie, kedy musíme dodržiavať rôzne nariadenia,opatrenia, príkazy či zákazy, sa nám ponúka možno viac času naduchovnejšie prežívanie tohto tak dôležitého obdobia cirkevného roku. Dôležitého preto, lebo sa nim pripravujeme na Veľkonočné sviatky a zároveň si prehĺbujeme cez pohľad do vlastného vnútra a snahu o nápravu a obrátenie, svoj vlastný vzťah k Bohu a bližným. V tomto roku sa spoločne pozrieme v našich pôstnych katechézach na tak známe, no predsa dôležité morálne usmernenie, ktoré Boh dáva človeku – na Desatoro.

V úvode sa pozrime na význam prikázaní. Predstavte si človeka, ktorý práve dostal vodičský preukaz a má k dispozícii nové auto. Ide ho vyskúšať. Nasadne doň, a povie si: pôjdem tak, ako sa to mne páči, nebudem rešpektovať žiadne dopravné značky, žiadne dopravné predpisy... S najväčšou pravdepodobnosťou ďaleko nezájde. Môže niekim sebe ale aj iným spôsobiť nenapraviteľné škody. Rozumný Človek rozumne používa dopravný prostriedok rešpektujúc predpisy. Nebeský Otec nás veľmi miluje a chce nás mať večne u seba, vo svojej láske a priateľnosti. Veď preto nás aj stvoril. Nie je teda čudné, že nám dal prikázania na cestu, aby sme Štastné k nemu doputovali. V prikázaniach múdry syn vidí otcovskú lásku, nemožný zása oberanie o radosť Života. Rozličný postoj k prikázaniam závisí od rozličného pohľadu na ne. Ako je to teda s Desatorom?

Príroda a celý vesmír nemôžu jestvovať bez prírodných zákonov. Boi by všade chaos a neporiadok. Svet ľudí tiež potrebuje zákony; ľudské spoločenstvo sa riadi mravnými zákonmi, ktoré Boh ľuďom vpísal do ich srdca – do svedomia. Osobitne ich vyhlásil na Sinaji prostredníctvom Mojžiša, keď mu dáva dve kamenné tabule. Božie prikázania zaisťujú poriadok v Živote ľudského spoločenstva. **Svätý Augustín** napísal: ***„Čo ľudia nechceli čítať vo svojom srdci, bolo napísané na tabule.“***
Hoci je viac prikázaní, v skutočnosti je iba jeden zákon. Všetky Božie prikázania obsahujú zákon lásky k Bohu a k ľuďom. Jednotlivé prikázania zákon lásky spresňujú a rozvádzajú ho na jednotlivé životné situácie a okolnosti. Každé prikázanie je akoby ozvenou prikázania lásky.

Prvá tabuľa Desatora obsahujúca prvé tri usmernenia, slúži človeku ako kontrola jeho vzťahu k Bohu.
V knihe Exodus Čítame: Potom Boh hovorí všetky tieto slová: *„Ja som Pán, tvoj Boh, ktorý ťa vyviedol z egyptskej krajiny, z domu otroctva. Nebudeš mať iných bohov okrem mňa! Neurobíš si modlu, ani nijakú podobu toho, čo je hore na nebi, dolu na zemi alebo vo vode pod zemou! Nebudeš sa im klaňať, ani ich uctievať! Lebo ja, Pán, tvoj Boh, som žiarlivý Boh, ktorý trestá neprávosti otcov na deťoch do tretieho a štvrtého pokolenia u tých, čo ma nenávidia, milosrdenstvo však preukazuje až do tisíceho pokolenia tým, čo ma milujú a zachovávajú moje príkazy. Nevezmeš meno Pána, svojho Boha, nadarmo! Lebo Pán nenechá bez trestu toho, kto bude brať jeho meno nadarmo. Pamätaj, že máš svätiť sobotný deň! Šesť dní budeš pracovať a tvoriť všetky svoje diela, siedmy deň je však sobota Pána, tvojho Boha. Vtedy nebudeš konať nijakú prácu ani ty, ani tvoj syn alebo tvoja dcéra, ani tvoj sluha alebo tvoja služka, ani tvoj dobytok, ani cudzinec, ktorý býva v tvojich bránach! Lebo za šesť dní Pán utvoril nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, v siedmy deň však odpočíval. Preto ho Pán požehnal a zaviedol ho.“* (Ex 20, 1-11)

Prvé Božie prikázania
Ja som Pán, tvoj Boh. Nebudeš mať iných bohov okrem mňa, aby si sa im klaňal. (KKC s. 503)

Svet, v ktorom teraz žijeme, je plný prijemných ľudí a nádherných vecí. Prvé Božie prikázanie nám pomáha správne sa v ňom orientovať a vedieť zachovávať hierarchiu hodnôt. Prvé miesto medzi všetkými ľudmi a vecami, ktoré nás obklopujú, patrí v našom Živote Bohu. Všetky veci a ľudia sú iba dielom Božích rúk. Boh je nekonečne viac, všetko prevyšuje svojou krásou a dokonalosťou. Nijaký Človek ani nijaká vec na svete nám nedáva toľko dobra ako Boh. Za všetko, čo máme a čím sme, vďačíme iba jemu.
Dnes sa nám však ľahko a rýchlo stáva, že v tomto vzťahu k Bohu prehrešujeme. Ako? Buď Ho zameníme alebo si vybudujeme k Nemu nesprávny postoj. Pod inými bohmi sa nemyslia iba nejaké drevené figuríny znázorňujúce cudzie božstvá, ale úplne reálne modly nášho každodenného Života - majetok, kariéra, blahobyt, rodina, moc, peniaze a ďalšie záležitosti, ktoré má Človek sklon stavať nad svojho Boha. Ľahko sa mu potom vymknú spod kontroly a úplne ho zotročia.
Prvé prikázanie teda pozýva Človeka veriť v Boha, dúfať v neho a milovať ho nadovšetko. V tomto prikázaní je zhrnutý postoj Človeka v základných troch čnostiach - viery, nádeje a lásky. No i proti nim sa môžeme ľahko no zároveň ťažko prehrešiť. A ako sa vlastne môžem prehrešiť?

Proti viere sa môžem prehrešiť spôsobmi:
- ***Dobrovoľným pochybovaním o viere*** - vedie nás k nedbalosti a k odvrhnutiu toho, čo Boh zjavil a čo nám predkladá veriť Cirkev.
- ***Nedobrovoľným pochybovaním o viere*** - znamená váhavosť vo viere, ťažkosť pri prekonávaní námietok, ale aj úzkostlivosť vo viere, ktorá vyplýva z jej nejasnosti.

Proti nádeji sa môžem prehrešiť spôsobmi:
- ***Beznádejou*** – je, keď Človek zabúda, že Pán je verný vo svojich prísľuboch a milosrdenstve.
- ***Domýšľavosťou*** - sú dva druhy domýšľavosti:
- Človek nemýľlivo precenľuje svoje schopnosti - domnieva sa, že sa zachráni sám bez pomoci zhora
- Človek precenľuje Božiu všemohúcnosť a Božie milosrdenstvo - myslí si, že odpustenie sa dá dosiahnuť bez obrátenia a bez osobného úsilia

Proti Božej láske sa možno prehrešiť :
- **Lahostajnosťou** - nechcem alebo otvorene odmietam uvažovať o Božej láske; neuznávam jej dobrotu a popieram jej silu.
- **Nevďačnosťou** - zanedbávam alebo sa zdráham uznať Božiu lásku a odplácať sa láskou za lásku.
- **Vlažnosťou** - váham alebo zanedbávam odpovedať na Božiu lásku.
- **Zatvrdnutosťou alebo duchovnou lenivosťou** - zachováram sa tak ďaleko, že odmietam radosť, ktorá pochádza od Boha, a dosím sa Božej dobroty.
- **Nenávisťou k Bohu** (opačného z pýchy) - stavíam sa proti Božej láske tým, že popieram jej dobrotu a nárokujem si právo zlorečiť tomu, kto zakazuje hrešiť a ukladá tresty.

Proti prvému prikázaniu sa však môžem prehrešiť aj týmito skutkami:
- **Poverami** - predstavujú zvrátenú formu náboženstva (niekto pripisuje magickú, zázračnú dôležitosť určitým praktikám).
- **Neveroru v Boha** - ateizmus: Človek si je sám sebe cieľom. Ateizmus zavrhuje alebo odmieta existenciu Boha.
- **Modloslužbou** - spočíva v zbožňovaní toho, čo nie je Boh. Je to aj uctievanie nejakého stvorenia a klaňanie sa mu ako Bohu.
- **Vešťením** - utiekanie sa k satanovi alebo démonom, vyvolávanie mŕtvych a iné praktiky, o ktorých sa ľudia nepravdivo domievajú, že by mohli "odhaliť" budúcnosť.
- **Svätokrádežou** - spočíva v znesvätovaní alebo v neúctivom vzťahu ku svätostiam.
- **Úvahy: horoskopmi, astrológiou, čítaním z ruky**, predpovedaním osudov z vonkajších znakov, jasnovidectvom, utiekanie sa k rôznym médiám...
Konečným dôsledkom prehrešovania sa proti prvému prikázaniu desatora môže byť až strata viery. A ak by som sa neustále obracal k spomínaniým praktikám, otváram sa tým dokonca démonovi – satanovi.

Druhé Božie prikázanie
Nevezmeš meno Pána, svojho Boha nadarmo. (KKC s. 503)

Druhé Božie prikázanie je na prvý pohľad veľmi jednoduché a zrozumiteľné – nemáme brať do úst Božie meno zbytočne: *„Nevezmeš meno Pána, svojho Boha, nadarmo! Lebo Pán nenechá bez trestu toho, kto bude brať jeho meno nadarmo.“* (Ex 20, 7; DES,11) V Starom zákone Židia tak uctievali Božie meno Jahve, že sa ho neopovážili vysloviť, ani keď čítali Bibliu. Namiesto Jahve hovorili Adonaj a Elohim (Pán). Väčšinou toto prikázanie chápeme tak, že neslobodno zahrešiť Božie meno alebo meno ježiša Krista v hneve, ani nemáme tieto mená vyslovovať bezdôvodne, bez patričnej úcty, ale iba vtedy, keď sa modlíme alebo keď sa o Bohu rozprávame. Určite je to správna interpretácia, ale nie je úplná. Pre úplnosť treba dodať, že nesmieme zneužívať a nevhodne používať aj meno Panny Márie, sv. Jozefa a ostatných svätých.
Pánovo meno máme mať v úcte, lebo žalmista hovorí: *„Pane, náš Vládca, aké úrodné je tvoje meno na celej zemi!“*(Ž 8, 2) Božie meno je svätá. Keď ho vyslovujeme (a tiež meno Panny Márie a svätých), vždy to máme robiť s verou a bázňou.
Človek, ktorý zabudol na svojho Boha, zabudol aj na svoj duchovný pôvod. Keď ušľva jeho meno ako nadávku alebo bežnú frázu, bez úcty a lásky, prípadne v jeho mene robí neprávosti, znevažuje tým aj samotného nositeľa tohto mena!
Druhé prikázanie zakazuje zneužívať Pánovo meno, to znamená akékoľvek nevhodné používanie Božieho mena, mena ježiša Krista, Panny Márie a všetkých svätých.

Ako sa teda môžeme proti druhému prikázaniu Desatora prehrešiť?
- ***Rúhaním*** - Spočíva v tom, že sa proti Bohu, vnútorne alebo aj navonok, vyslovujú vyzývavé reči, slová nenávisti, výčitiek, opovrhnutia, zlorečenia, nedostatku úcty voči nemu a jeho rozhodnutiam.
- ***Krivou prísahou*** - pozýva Boha, aby svedčil o lži.
- ***Nadávaním*** - vyslovovjem urážlivé, hanlivé alebo vulgárne slová na adresu Boha, alebo chcem z hnevu uraziť druhého Človeka.

Tretie Božie prikázanie
Pamätaj, že máš svätiť sviatočné dni. (KKC s. 504)

Starozákonné Desatoro hovorí o svätení soboty a uvádza na to dva dôvody: Pripomína stvorenie sveta, kedy Boh šesť dní tvoril svoje diela a na siedmy deň - čo je sobota –odpočíval. Podľa toho aj my máme siedmy deň odpočívať a zasvätiť ho Pánovi, lebo Božie konanie je vzorom pre ľudské konanie. Písmo vidí v Pánovom dni aj pamiatku vyslobodenia Izraela z Egypta, ktorý sa uskutočnil v sobotu - je to druhý dôvod na slávenie tohto dňa. Texty Staného zákona prikazujú, že Človek má v sobotu prestať pracovať a nechať aj iných, najmä chudobných, ba je ťažné zvierať, aby si oddýchli. Sobota prerušuje každodenné práce a umožňuje odpych.
V evanjeliách Čítame, ako ježiš vliečkrá podráždil farizejov, ktorí ho obvinili, že porušuje sobotný príkaz. On však s autoritou zákonodarcu (čiže s autoritou Boha) vyhlasuje: *„Syn Človeka je pánom aj nad sobotou!“* (Mk2, 28) A spresňuje, že sobota bola ustanovená pre Človeka, a nie Človek pre sobotu, že v sobotu je dovolené robiť dobre, a nie zle, zachrániť Život, a nie ho zničiť. (porov. Mk 2, 27; 3, 4) **V žiadnom prípade však sobotný príkaz nezrušil!**

My kresťania nestlávime soboty. Pre nás je sviatočným dňom nedeľa, čo je nasledujúci deň po sobote. V evanjeliách Čítame, že ježiš vstal z mŕtvych „prvého dňa v týždni“. Tým akoby začalo nové stvorenie, deň vzkriesenia ježiša Krista sa stal prvým zo všetkých dní, prvým zo všetkých sviatkov, dňom Pána (dies Dominica). Zmŕtvychvstanie bolo najväčším zázrakom a najväčšou udalosťou, aká sa kedy stala. A tak tretie prikázanie radí, aby sa Človek popri svojich svetských záležitostiach usporiadal siedmy deň venoval duchovnému Životu. Veď ak bez potravy zomrie telo, ako skorší duch bez potravy duchovnej! Siedmy deň taktiež umožňuje urobiť bilanciu uplynulého týždňa a použiť sa z toho.
Sviatočný deň je posvätne rezervovaný pre Pána ako chvála za dielo stvorenia a spásy v prospech Človeka. Zároveň však je to aj deň, kedy môžeme svoj čas venovať rodine, bližným a konaniu skutkom lásky, milosrdenstva a dobra. Ale môžeme sa prehrešiť aj proti tomuto prikázaniu? Áno.

Proti tretiemu prikázaniu Desatora sa prehrešujem, ak:
- ***V nedeľu a v ostatných prikázaných sviatočných dňoch sa nezúčastním na sv. omši.*** Svätá omša je základom a potvrdením celého kresťanského Života. Výnimky neúčasti môžu ospravedlniť vážne dôvody (choroba, starostlivosť o malé deti, nevyhnutná práca v prospech a dobro iného Človeka či spoločnosti, ...). Dispenz môže udeliť farár. Tí, čo svojvoľne nepĺnia túto povinnosť (zúčastniť sa v nedeľu alebo v prikázaný sviatok na sv. omši), dopúšťajú sa ťažkého hriechu.
- ***Znesvätúcovanie nedele a dní prikázaných sviatkov*** spočíva aj vo vykonávaní takých prác a činností, ktoré by bránili uctievať Boha.

P.M.